VIKTOR ALDRIN

Att bedriva pastors- och prästutbildningar i Sverige i dag är komplicerat, definitivt svårare än i många andra länder inom EU, skriver Viktor Aldrin. FOTO: NATANAEL GINDEMO

Konfessionella krav kan inte ställas

Gillar man inte den ordning som gäller för lärare och studenter inom högre utbildning i Sverige finns tyvärr inget utrymme för utbildning på högskolenivå, skriver Viktor Aldrin.

Det tycks ha brusat upp en smärre mediestorm på ledar- och debattsidorna kring pastors- och prästutbildningen vid Enskilda högskolan i Stockholm, EHS (Världen idag 25/3, Dagen 28/3, Sändaren 18/4). Debatten har framför allt rört lärares religiösa åsikter samt att den utveckling som har skett på EHS mot att bli en etablerad högskola har fått negativa konsekvenser för pastorers och prästers utbildning.

Jag har haft förmånen att genom åren få granska flera pastors- och prästutbildningar i Sverige som sakkunnig, däribland på EHS, och har även forskat om konfessionella inslag i det svenska utbildningssystemet. Utifrån den erfarenheten vill jag lyfta fram vikten av de positiva konsekvenserna av akademiseringen för ett teologiskt lärosäte.

ATT BEDRIVA PASTORS- och prästutbildningar i Sverige i dag är komplicerat, definitivt svårare än i många andra länder inom EU. Det finns två viktiga skäl till detta: Det första är att vi har ett enda system för högre utbildning vilket innebär att alla högskolor och universitet måste följa exakt samma spelregler.

Det andra skälet är att Sverige har förbjudit religiösa inslag inom hela skolväsendet från grundskola ända upp till universitet i samband med separationen kyrka–stat. En statlig granskning av teologiska utbildningar i början av 2000-talet resulterade i ett förbud mot konfessionella inslag som liturgiska övningar och tillämpad själavård inom ramen för universitetsstudier.

Förbudet utgick från principen att statliga utbildningar inte får tvinga svenska medborgare att praktisera religion för att få ut sina betyg. Praktisk teologi sågs som särskilt problematisk.

För att lösa detta flyttade Svenska kyrkan ut de konfessionella delarna ur universitetsutbildningen till en egen utbildningsdel efter grundutbildningen. De samfund som senare kom att bilda Equmeniakyrkan valde även de att lägga de konfessionella delarna utanför, men i stället parallellt med den akademiska utbildningen.

Dessa ändringar var en förutsättning för att förhindra att pastors- och prästutbildningar skulle ha förbjudits i sin helhet vid högskolor och universitet inklusive ämnet praktisk teologi. Sveriges röst i internationell samtida praktisk teologi kom därför att tystna under nästan två decennier.

I dag har EHS hittat nya former för praktisk teologi och kyrkohistoria som möjliggör forskning om samtida religiösa praktiker, men som balanserar varsamt på den tidigare gränsdragningen. Samtidigt fortsätter praktisk teologi att vara ett av det svenska sekulära utbildningssystemets mest kontroversiella ämnen. Jag är mycket medveten om denna balansgång då jag själv är forskare i just praktisk teologi.

PASTORS- OCH prästutbildning som sker utanför etablerade akademiska strukturer är historiskt ovanligt. Inom hela kristendomens historia har präster och pastorer världen över utbildats genom någon form av skolsystem. För omkring 1 200 år sedan ledde det till att de första universiteten grundades i Västeuropa (med inspiration från muslimska universitet som grundats några århundraden tidigare). Men akademiska strukturer ställer alltid krav och påverkar utbildningarna – även om de ser olika ut i olika tider och olika länder.

> **Den konfessionella formningen av studenterna måste ske utanför själva de akademiska studierna. Där ställs andra krav på lärare och studenter.**

EHS ligger numera i framkant i Sverige när det gäller akademisering av pastors- och prästutbildningar genom att utbildningen formas för att kunna fungera inom ramen för statlig högre utbildning. Genom akademiseringen får studenterna också tillgång till studiemedel och kan tillgodoräkna sig tidigare studier, samtidigt som lärosätet får del av statliga medel och forskarutbildning. Tanken är att akademiska examina ger kompetens, erkännande, kvalitet och en viktig röst i det svenska offentliga samtalet om utbildning.

Ska man som religiöst samfund i Sverige i dag bedriva någon form av utbildning av sina pastorer eller präster krävs att man förhåller sig till de lagstiftade regler och krav som ställs på högre utbildning. I de kraven finns i dag inget utrymme för konfessionella krav på lärare, men inte heller på studenterna.

En student kan läsa bara för att det är spännande och en lärare kan föra fram olika åsikter som ligger bortom ett samfunds teologi.

Den konfessionella formningen av studenterna måste ske utanför själva de akademiska studierna. Där ställs andra krav på lärare och studenter. Gillar man inte den ordningen finns tyvärr inget utrymme för utbildning på högskolenivå i Sverige.

DRÖMMA KAN MAN alltid om andra former, men en avakademisering skulle tyvärr leda till undervisningsförbud från Universitetskanslersämbetet, kritik från studenterna (som gärna vill få en högskoleexamen), indragna forskarutbildningsrättigheter och omfattande svårigheter att rekrytera kompetent personal till lärarkåren samt nekad tillgång till den internationella forskningsarenan med dess kunskapsutbyte.

Den granskning som jag ansvarade för av pastors- och prästutbildningen på EHS år 2021 ledde till bedömningen ”hög kvalitet”. Såväl studenter som lärare och arbetsgivare var genomgående mycket nöjda med kvaliteten på utbildningen – det är ett bra betyg för ett lärosäte och visar på styrkan i en akademiserad teologisk utbildning.

VIKTOR ALDRIN, docent i teologi och excellent lärare vid Högskolan i Borås. Extern granskare av EHS utbildning 2021